

Universiteit Gent

Slo politieke en sociale wetenschappen

Ac.J. 2012-2013

Onderzoeksopdracht

**GO! : Humane wetenschappen Leerplan Gedragwetenschappen 3de graad
Identiteit, continuïteit & verandering**

16: De leerlingen kunnen met voorbeelden toelichten hoe culturele identiteit ontstaat en evolueert

16.1 Mechanismen van ontstaan en ontwikkeling van culturele identiteit.

16.2 Twee voorbeelden van ontstaan en ontwikkeling van culturele identiteit.

16.3 Gebruik en misbruik van noties van culturele identiteit

Leerkrachtenbundel

Joachim Hoérée

Inhoudstafel

1. Inleiding	3
2. Specifieke eindermen, leerplandoelstellingen & VOET'en	4
3. Persoonlijke & Sociale Identiteit	7
Leestekst over Afro-Amerikaanse Culturele Identiteit.	11
4. Ontstaan & ontwikkeling van Culturele Identiteit	16
Leestekst “A rose by any other name...”	18
Leestekst “Het multiculturalisme voorbij”	19
5. Media & Culturele Identiteit	22
6. Globalisering & Culturele Identiteit	24
7. Actuele Vraagstukken	31
Wat is “Inburgering”?	31
Het hoofddoekendebat	33
8. Samenvattend	37
9. Bibliografie	38

1 Inleiding

Als onderdeel van het luik: *Identiteit, continuïteit en verandering*, behandelen we in deze leerlingenbundel het concept **Culturele Identiteit**.

Steunend op de verworven kennis in het vak *Gedragswetenschappen* bakenen we het concept van culturele identiteit eerst af. Vanuit deze afbakening verkennen we dan de verschillende aspecten die verbonden zijn aan een culturele identiteit. Wat bepaalt nu juist een culturele identiteit?

Vervolgens plaatsen we de culturele identiteit in een groter, globaal geheel, waarbij we de ontstaansprocessen en de verdere ontwikkeling bespreken. Culturele identiteiten staan immers niet op zichzelf, maar komen in interactie met andere culturele identiteiten te staan.

Deze interacties dragen met andere woorden bij tot het dynamische en complexe karakter van culturele identiteiten. Achtereenvolgens bespreken hierin we de rol van de media, en de invloed van een geglobaliseerde wereld.

Afsluitend behandelen we 2 brandend actuele vraagstukken met betrekking tot culturele identiteit.

2 Specifieke eintermen, leerplandoelstellingen & VOET'en

2.1 Specifieke Eindtermen

Binnen deze leerlingenbundel wordt de specifieke eindterm “*De leerlingen kunnen met voorbeelden toelichten hoe culturele identiteit ontstaat en evolueert.*” nagestreefd. In het eerste luik van de bundel vertrekken de leerlingen vanuit hun eigen culturele identiteit. Aan de hand van de oefeningen trachten ze een invulling te geven aan de vraag “Wie zijn wij?” om zodoende de culturele dragers van de eigen culturele identiteit te ervaren. De complexiteit en relativiteit van de culturele dragers wordt vervolgens benadrukt door de leerlingen een leestekst met betrekking tot de Afro-Amerikaanse culturele identiteit te laten verwerken.

Inzicht in de verdere processen en aspecten binnen de ontwikkeling van culturele identiteiten wordt uitgebouwd in het tweede luik, aan de hand van eigen indrukken, eerder opgedane kennis en concrete casussen te bespreken.

Het derde en vierde luik dient ter uitdieping om de leerlingen de impact van de media en de geglobaliseerde wereld te laten verkennen. Hierbij worden verschillende visies en modellen aangereikt, die de leerlingen vervolgens toepassen om actuele voorbeelden van culturele identiteit te kunnen duiden.

Tot slot hernemen we in het vijfde luik de verschillende aspecten van culturele identiteit, door de leerlingen actuele vraagstukken aan te bieden, die betrekking hebben op hun eigen leefwereld.

2.2 Leerplandoelstellingen

De leerplandoelstellingen dienen als leidraad om de verschillende aspecten en dimensies van culturele identiteiten te structureren.

16.1 Mechanismen van ontstaan en ontwikkeling van culturele identiteit.

Deze doelstelling wordt voornamelijk in het eerste en tweede luik nagestreefd (zie bespreking eindtermen). De latere luiken dienen ter uitdieping en verdere verkenning om de leerlingen de complexiteit van culturele identiteiten binnen een geglobaliseerde en gemediatiseerde wereld te laten ervaren.

16.2 Twee voorbeelden van ontstaan en ontwikkeling van culturele identiteit.

Doorheen de leerlingenbundel worden voldoende voorbeelden aangehaald waarmee de leerlingen aan de slag kunnen gaan. De leerlingen passen de verschillende aspecten van culturele identiteit achtereenvolgens toe op de eigen cultuur, de Afro-Amerikaanse cultuur & de culturele identiteit van migranten en “nieuwe Vlamingen”

16.3 Gebruik en misbruik van noties van culturele identiteit

De leerlingen behandelen achtereenvolgens de rol van de media, de geglobaliseerde wereld en de actuele vraagstukken die er bestaan ten aanzien van culturele identiteiten. Het is ons opzet om de leerlingen bewust te maken van de verschillende (f)actoren & modellen die gebruik maken van culturele identiteiten en hoe deze verhoudingen in steeds in de actualiteit terug te vinden zijn.

2.3 Vakoverschrijdende Eintermen

De leerlingenbundel is zodanig opgesteld dat er rekening gehouden wordt met de vakoverschrijdende eindtermen. Doorheen de bundel wordt er zowel naar de eindtermen binnen de gemeenschappelijke stam, leren leren als in specifieke contexten gestreefd.

- Gemeenschappelijke stam
 - *kritisch denken*: vanuit luiken 2 tem 5 worden de leerlingen binnen de oefeningen aangespoord om concrete casussen en voorbeelden te behandelen vanuit verschillende invalshoeken en visies.
 - *Mediawijsheid*: hier wordt voornamelijk aandacht aan besteed in het derde luik. Door de leerlingen de rol van de media binnen culturele identiteit te laten verkennen, wordt getracht de leerlingen bewust te maken en een kritische houding te ontwikkelen. Door de opdracht van de openbare omroep te toetsen aan de verschillende modellen, alsook het gebruik van actuele krantenartikels wordt hier in de andere luiken ook extra aandacht aan besteed.
 - *open en constructieve houding*: Het merendeel van de oefeningen zijn er op gericht om in groep of in de klas aanleiding te geven tot discussies. Hierbij is het de taak van de leerkracht er steeds over te waken dat de leerlingen binnen deze discussies steeds een open en constructieve houding hanteren. De leerlingen dienen steeds aangespoord te worden om de eigen meningen stevast te toetsen aan degelijke inhoudelijk onderbouwde argumenten.
 - *Zelfbeeld*: In het eerste luik vertrekken we vanuit de persoonlijke leefwereld van de leerlingen zelf. Doorheen de oefeningen in het eerste luik worden de leerlingen bewust gemaakt van hun persoonlijke identiteit binnen een groter geheel van sociale (en culturele) identiteiten.
- Leren leren – 3e graad
 - *Informatieverwerving*: in het derde luik gaan de leerlingen op zoek naar relevante informatie met betrekking tot de opdracht van de openbare omroep met het oog op verdere analyse ten aanzien van culturele identiteiten.
 - *Informatieverwerking*: de leerlingen worden actief aangespoord om delen van de bundel samen te vatten in mindmaps, kernwoorden of woord-spinnen, met het oog op verdere besprekingen en analyses.

- Context 5: Politiek-juridische samenleving. (luiken 3 en 4)
 - 5.7 illustreren de rol van de media en organisaties in het functioneren van ons democratisch bestel;
 - 5.13 geven voorbeelden die duidelijk maken hoe mondialisering voordelen, problemen en conflicten inhoudt.

- Context 7: Socio-culturele samenleving. (luiken 1, 2, 4 en 5)
 - 7.1 beschrijven de dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen in eigen en andere sociale en culturele groepen.
 - 7.2 gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen

3 Persoonlijke & Sociale Identiteit

Vanuit het vak *gedragwetenschappen* zijn we reeds bekend met het idee van een **persoonlijke identiteit**. Deze identiteit biedt een antwoord op de vraag “Wie ben IK?” en verwerven we binnen het **socialisatieproces**.¹

Deze IK staat echter niet op zichzelf. Een persoonlijke identiteit kadert immers steeds in een groter geheel, de zogenaamde **sociale identiteit**. Deze identiteit biedt dan weer een antwoord op de vraag “Wie zijn WIJ?”.

Elke identiteitsconstructie is immers steeds een **grensafbakening**, waarbij we trachten ons **eigen unieke zelf** te bepalen, binnen een groter geheel waar we **toenadering** tot zoeken².

Opdracht: “Wie zijn wij?”

- Bespreek in aparte groepjes onderstaande illustraties. Zoek hierbij voor elk voorbeeld 3 aspecten waarin jullie verschillen tov het voorbeeld, en 3 aspecten die jullie gemeenschappelijk hebben.
- Schuif jullie genoteerde gelijkenissen & verschillen door naar een andere groep. Bespreek nu opnieuw de voorbeelden en de kenmerken die je van een andere groep gekregen hebt, en vul aan met 2 verschillen en gelijkenissen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1 Bracke P. et al. Sociologie, een hedendaagse inleiding

2 Verhaeghe P. Identiteit

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

In deze carrousel-oefening is het aangeraden om de grootte van de beperkt te houden tot maximaal 4 leerlingen. Binnen hun groep worden ze aangespoord om hun eigen persoonlijke identiteit binnen een grotere sociale identiteit te kaderen.

De leerkracht doet er best aan de oefening bij aanvang wat te ondersteunen om te vermijden dat de leerlingen enkel uiterlijke verschillen opsommen. Dit gebeurt eveneens door de leerlingen hun besprekingen te laten doorschuiven naar andere groepjes, om aan te vullen.

Na afloop kunnen de resultaten klassikaal besproken worden waarbij de leerkracht de aspecten van gelijkenissen en verschillen waar er grotere consensus over bestaat op bord te noteren.

Deze notities op het bord dienen vervolgens als ondersteuning bij de opvolg-oefening.

- Welke aspecten werden voornamelijk gebruikt om de gelijkenissen & verschillen aan te duiden?

Mogelijke antwoorden, eventueel gestuurd vanuit de leerkracht: uiterlijke kenmerken, etniciteit, religie, geslacht, leeftijd, locatie, cultuur, geschiedenis,....

- Wat ging er het gemakkelijkst? Het aanduiden van de verschillen, of het aanduiden van de gelijkenissen? Kun je ook uitleggen waarom?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Een brede overkoepelende sociale identiteit vinden we terug in de **culturele identiteit**. Opnieuw merken we hier op dat deze identiteit ons kadert binnen een groter geheel (wij Vlamingen, wij Belgen, wij Westerlingen,...) maar ons eveneens uniek maakt tov de Andere (Vlamingen vs Walen, Belgen vs Hollanders,).

Hoewel we *cultuur* kennen als het geheel van **waarden en normen** die binnen een gemeenschap gebruikt worden, valt het concept *culturele identiteit* veel moeilijker af te bakenen.

Culturele identiteit is immers meer dan louter gedeelde waarden & normen, waardoor er veel discussie bestaat over wat nu juist de **dragere van de culturele identiteit** zijn.

Opdracht: Stel een mindmap op van onderstaande leestekst, en leg hierbij vooral de nadruk op de verschillende dragere van de culturele identiteit, en de discussie die er hierover bestaat. Aan de hand van je mindmap moet je in staat zijn de vragen achteraan de tekst te kunnen beantwoorden.

LEESTEKST OVER AFRO-AMERIKAANSE CULTURELE IDENTITEIT³

De jaren '20 vormden de start voor verscheidene culturele emancipatiebewegingen onder de gekoloniseerde volkeren van Afrika, Midden- en Zuid-Amerika. De bekendste ervan is wellicht de "Négritude-beweging", via dewelke de Afro-Amerikanen en Afrikanen hun recht op culturele eigenheid en identiteit probeerden vorm te geven. Zij was niet de enige beweging, maar wel een zeer specifieke. En de resultaten ervan waren veelzijdig, zowel op artistiek, als op filosofisch en politiek vlak. De grondvraag van zowat alle producten die uit de Négritude-beweging voortkwamen bleef evenwel gedurende decennia constant: op welke gronden definieer je de grenzen en de

3 Hoérée J. AV Cultuurwetenschappen – luik: Identiteit, continuïteit & verandering deel 3.

kenmerken van een culturele identiteit. Op basis van welke criteria kan je uitmaken of er zoiets bestaat als een "Afro-Amerikaanse" en "Afrikaanse" cultuur. Welke geografische, demografische, politieke, economische en sociologische structuren corresponderen met die culturele identiteit.

Die grondvraag was en is niet triviaal. Wat moet men immers verstaan onder de adjectieven "Afrikaans" en "Afro-Amerikaans"? Bedoelt men hiermee een zuiver geografische identificatie? Of bedoelt men dat er zoiets bestaat als een "Afrikaans" en "Afro-Amerikaans" karakter, binnen hetwelk cultuurproducten worden voortgebracht die in hun Afrikaans- of Afro-Amerikaans-zijn fundamenteel verschillen van Europese, Japanse, Chinese producten?

Aanvaardt men een geografisch criterium, dan zouden we moeten besluiten dat alle cultuurproducten die op het Afrikaanse continent worden geproduceerd, "Afrikaans" zijn. Maar dat gaat natuurlijk niet. Want wat te doen met het Islamitisch Noord-Afrika dat zich subjectief, noch objectief weinig of helemaal niet identificeert met Zwart-Afrika, en vice versa. Of wat te doen met de culturele producten van de Boeren van Transvaal? Behoren die tot de Afrikaanse cultuur? Wij kunnen dat wel denken, maar waarschijnlijk denken de Boeren hier anders over. Laten we ons dan beperken tot Zwart-Afrika. Maar hoe begrenst je dat gebied? En wat doen we dan met de grote verschillen tussen bijvoorbeeld West-Afrika en Oost-Afrika? Wat hebben de Wolof uit Senegal gemeen met de Masai uit Kenya? Dat ze allen zwart zijn? Maar dan hanteren we geen geografisch criterium meer, maar een uiterst rudimentaire fysisch-morfologische parameter die slechts toepasbaar is op de cultuurdragers, niet op de cultuur zelf. En wat doen we dan trouwens met de Afro-Amerikaanse cultuur? Niet alleen zijn de dragers ervan ook zwart, maar bovendien claimen zij als basis voor hun eigen identiteit nu precies hun Afrikaanse afkomst, ook al ligt die reeds eeuwen achter de rug en zijn ondertussen een twintigtal generaties de revue gepasseerd die niet meer in Afrika leefden en leven.

Een geografisch en een fysisch-morfologisch criterium ter afbakening van een cultuur en van een volk dat deze cultuur draagt, lijken dus uitermate problematisch te zijn. Eigenlijk is een dergelijke typering trouwens zuiver arbitrair. Zij zou alleen opgaan wanneer we te maken hebben met geografisch sterk geïsoleerde groepen die gedurende eeuwen in een geografisch en demografisch isolement hebben vertoefd en nog steeds vertoeven. Dat lukte misschien voor de Paaseilanders (en dan nog zijn daarover grote discussies), maar men kan zonder veel overdrijving beweren dat er de laatste 10 eeuwen geen geïsoleerde volkeren, en dus culturen, meer bestaan. Zelfs de verst teruggetrokken Indianengroepen uit Zuid-Amerika zijn ondertussen reeds decennialang in contact met de buitenwereld en vermengd geraakt.

Indien het geografisch criterium, al dan niet gekoppeld aan een fysisch-morfologisch kenmerk, niet bruikbaar is, kunnen we misschien een genetisch mechanisme proberen. We kunnen dan culturele identiteit laten samenvallen met de cultuur van een "gene pool" die doorheen de geschiedenis relatief stabiel en homogeen is gebleven. Iets wat de nazi's bijvoorbeeld steeds hebben geprobeerd met hun rassenleer. Dit criterium is evenwel nog problematischer dan het eerste. Tot welke cultuur behoort bijvoorbeeld een mulat? Wat te denken van de enorme toename in de loop van de 20e eeuw van de vermenging van "gene pools" over de gehele wereld, en bijvoorbeeld ook in de grote Afrikaanse steden? En wat te doen met de Verenigde Staten, toch beschouwd als één grote genetische smeltkroes? In dit geval zouden we de Amerikaanse "Blacks" moeten beschouwen als Amerikanen, deel van het Amerikaanse Volk en van de Amerikaanse cultuur. Nochtans zijn gemengde huwelijken met Blacks in de VS nog steeds een kleine minderheid. Behoren de Blacks dan wel tot de Amerikaanse cultuur? In elk geval zeker niet tot de Afrikaanse. Afro-Amerikanen kunnen op basis van dit criterium zeker niet als Afrikanen of als deelhebbende aan een Afrikaanse cultuur worden beschouwd, want genetische vermengingen tussen Amerikanen en Afrikanen zijn zo goed als onbestaande, tenzij in toevallige individuele gevallen. En toch zijn er die grote culturele

revival-bewegingen van Amerikaanse Blacks die hun identiteit nu precies wel willen definiëren in termen van Afrikaanse erfenis en cultuur.

Laten we dan nog een ander criterium proberen. Culturele identiteit is de identiteit van een volk. Maar verplaatsen we dan niet gewoon het probleem? Wat is een volk? Wordt zoiets vaags als een volk niet precies gedefinieerd in termen van geografische, genetische, fysisch-morfologische elementen? En bestaat er dan zoiets als een Amerikaans Volk? Natuurlijk niet. Het volstaat om de geschiedenis van de grote immigratiestromen naar de VS te bekijken om reeds tot die conclusie te komen. Ontstaan uit een samenspel van de diverse grote Indianennaties, versus Fransen en Engelsen. Exit Indianen. Grote Afrikaanse input. Blijvende West-Europese immigratie. Piekperiodes tijdens de Europese Industriële Revolutie. Daarna de twintigste eeuw met immigratiestromen uit alle hoeken van de wereld, met in de laatste decennia massale immigratie uit Azië en Midden-Amerika. Homogeniteit? Afwezig. Stabiele gene pool? Afwezig. Fysisch-morfologische criteria? Afwezig. Hebben de Verenigde Staten dan geen identiteit, geen cultuur? Onder bepaalde Amerika-haters zal hierop waarschijnlijk bevestigend worden geantwoord. Maar ik denk niet dat vele anderen, en zeker de Amerikanen zelf niet, hiermee zullen akkoord gaan.

En een inhoudelijk criterium? Naast het feit dat pogingen tot inhoudelijke karakterisering sterk gelijken op Verwilghens poging om het etnisch profiel van mensengroepen samen te stellen, kan hierbij in elk geval worden gewezen op het in sé arbitraire van een dergelijke werkwijze. Immers: welke historische periode gebruikt men om welke constante kenmerken af te leiden? Hoe interpreteert men die? Welke cultuurproducten en culturele handelingen wil men in de analyse betrekken, welke niet en waarom? Het is hierbij opmerkelijk dat vele Afro-Amerikaanse auteurs zich hebben afgezet tegen pogingen om hun culturele identiteit te baseren op inhoudelijke criteria. Zij meenden namelijk dat de neutraliteit van een geografische identificatie garant staat voor de objectiviteit van haar karakterisering. Voor hen was de inhoudelijke weg eerder een onvolwassen poging om zich af te zetten tegen het ingeprente minderwaardigheidscomplex en betekende dit dat men zich nog niet had vrijgemaakt van het historische trauma van de slavernij, van de kolonisatie, van het westerse imperialisme. Zoals de gefrustreerde zoon van een beroemde zanger die zijn vader wil bewijzen dat hij ook een liedje kan fluiten.

Wat betreft de Négritude en de bewegingen die eruit of ertegen zijn voortgekomen, draait alles rond een soort dialectische verhouding tussen kolonisator en gekoloniseerde. Deze laatste wil zich emanciperen en zal daartoe meerdere methoden proberen aan te wenden. Een terugkeer naar de oude bronnen en tradities is er één van. Het verdedigen van een neutraal en zogenaamd universalistisch denkkader (waarin niet de relatie gekoloniseerde – kolonisator centraal staat, maar wel bijvoorbeeld de universele broederschap van de mensen, of de universele beschaving, of de dictatuur van het proletariaat tegen de onderdrukkers, of het absolute staatsbelang van de nieuwe onafhankelijke landen tegenover het moederland) is een andere methode en invalshoek om de emancipatorische dynamiek betekenis te geven en om de grenzen aan te geven waarbinnen het zinvol is te spreken van een eigen culturele identiteit en eenheid.

En die grenzen kunnen misschien wel in zekere mate aangegeven worden. Er zijn immers elementen die het Afrikaanse gebied een zeker eenheidskarakter geven. Er zijn dominante vormen van sociale organisatie (lineage-structuren bijvoorbeeld), van traditionele politieke beheersing (gedecentraliseerde politieke structuren bijvoorbeeld), van religieus denken (polytheïsme, al dan niet in combinatie met de Islam), een historisch en traditioneel sterk ontwikkeld netwerk van intracontinentale handelsbetrekkingen die alle delen van Afrika met elkaar verbonden, een parallelle geschiedenis van kolonisatie en emancipatiestrijd, een analoge dynamiek van verpaupering sinds de jaren 1960 en, recent: de ineenstorting van de koloniale en postkoloniale structuren. Elk van deze punten apart is misschien niet typerend voor Afrika alleen, ze komen ook voor in andere delen van

de wereld. Wat echter vaag karakteriserend is voor Afrika, is de specifieke wijze waarop ze met elkaar zijn gecombineerd en aldus een “open systeem” vormen dat min of meer coherent en dynamisch is, als zodanig ook intuïtief erkenbaar en herkenbaar – hoe vaag die eenheidsbepalende begrenzingen ook zijn. Vage, historisch gegroeide, grenzen dus waarbinnen men op zoek is naar de eigen identiteit.

Deze culturele identiteit, of het zoeken ernaar, bezit een immense diversiteit. De opbouw ervan vertoont het beeld van een immer wisselende caleidoscoop van antagonistische elementen. Zo is er de ideologisch gekleurde liefde voor het mythische moederland “Afrika”. Er zijn de pogingen tot zelfwaardering op basis van het “neger zijn in een blanke wereld” en de daarmee gepaard gaande overname van de blanke stereotypen van de primitieve, barbaarse Afrikaan. Er is de behoefte om de blanke ervan te overtuigen dat hij, de Afrikaan of Afro-Amerikaan, perfect – zoniet beter dan de blanke – in staat is de westerse waarden van gelijkheid en broederlijkheid te incarneren. Daartegenover staat dan de frustratie dat hij – hoe hard hij ook zijn best doet – toch nooit door die blanke zal aanvaard worden als diens gelijke, ook al pleit hij voor universele broederschap. Schreef Frans Fanon niet in dit verband over de conflicten die een zwarte intellectueel doormaakt in zijn confrontatie met de westerse denkwereld: “...ainsi, à mon irrationnel, on opposait le rationnel. A mon rationnel, le ‘véritable’ rationnel...” Analyseerde deze sublieme psycholoog niet hoe hij voortdurend met zichzelf werd geconfronteerd en dit met betrekking tot de meest evidente en triviale aspecten van zijn persoonlijkheid, namelijk zijn zwarte huid. Hoe hij deze wilde vernietigen. Hoe hij faalde in al zijn pogingen om een niet-gespleten culturele identiteit en waardigheid op te bouwen.

Dit is de ervaring van de Afrikaan en de Afro-Amerikaan – tragisch in diens gespletenheid. Wie is hij? Is hij een Afrikaan? Is hij een Afro-Amerikaan? Is hij een Wereldburger? Oh ja, hij kan proberen een synthese op te bouwen op grond van elementen die hij meent te waarderen in Afrika en de levenscondities in zijn Afrikaanse, Amerikaanse, Caribische omgevingen. Hij kan het westen bekritisieren. Hij kan zich engageren voor vermeende universele waarden als gelijkheid, vrijheid, democratie en solidariteit. Hij kan vanuit zijn onmiddellijke ervaring wijzen op de armoede en de gevaren van het materialisme, van het technologisch vervreemde westen en pleiten voor een “Civilisation de l’Universel” zoals L.S. Senghor deed. Hij kan zelfs aan de Afro-Amerikaan en aan de Afrikaan de rol toekennen van voorhoede in de strijd ter emancipatie van alle onderdrukte volkeren. Maar komt hij daarmee uit de verstikkende paradox waarin hij gevangen zit? Is het misschien deze gemeenschappelijke frustratie die Afrika en Afro-Amerika met elkaar verbindt? De opbouw van een identiteit die, eenmaal men denkt ze te hebben gevonden, toch weer onhoudbaar blijkt te zijn omdat ze noch door de blanke wereld wordt aanvaard, noch een efficiënt middel blijkt te zijn om zich tegen diezelfde blanke wereld te verdedigen of om de existentiële afhankelijkheid ten opzichte van deze te verbreken.

Het vraagstuk van de culturele identiteit blijft ondertussen nog steeds even open.

Vragen:

- Welke verschillende dragers van culturele identiteit kan je onderscheiden?

Geografische, genetische, fysisch-morfologische (huidskleur, ...), inhoudelijke (waarden, normen, ...) en historische dragers van cultuur.

- Welke bedenkingen worden hierbij gemaakt?

Elke poging tot afbakening op basis van één van de dragers is heel relatief en onvolledig. Hiermee worden de leerlingen aangespoord om zich bewust te worden van de relativiteit van culturele identiteiten en de dragers ervan.

- Leg in eigen woorden uit wat de *tragische gespletenheid* ten aanzien van de Afrikaanse-Afro-Amerikaanse culturele identiteit inhoudt.

.....
.....
.....
.....
.....

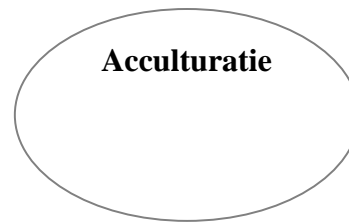
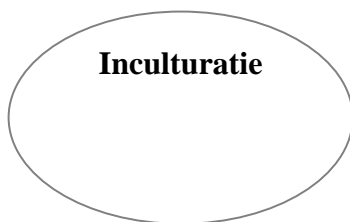
Besluit: **Culturele identiteit** is een identiteitsconstructie die ons **in een groter geheel** kadert. Op basis van **specifieke culturele eigenschappen** (de verschillende dragers van culturele identiteit) wordt er een **narratieve structuur** (verhalen, mythes, ...) opgebouwd die ons een **unieke culturele eigenheid** verschaft. Een culturele identiteit is echter geen statische constructie. Het is veeleer een **dynamisch & complex** gegeven die voortdurend **vorm wordt gegeven** door de mensen die deze uitdragen.

4 Ontstaan & ontwikkeling van Culturele Identiteit

Gezien de complexiteit van het begrip *culturele identiteit* is het van belang dat we even stilstaan bij het ontstaan deze identiteit. We kunnen hier immers het onderscheid maken tussen de *eigen* cultuur en een *niet-eigen* cultuur. Bij het verwerven van een **eigen culturele identiteit**, spreken we **inculturatie**. Het verwerven – deels of geheel – van een **culturele identiteit die verschilt van de eigen** culturele identiteit (verworven via inculturatie), heet dan **acculturatie**.

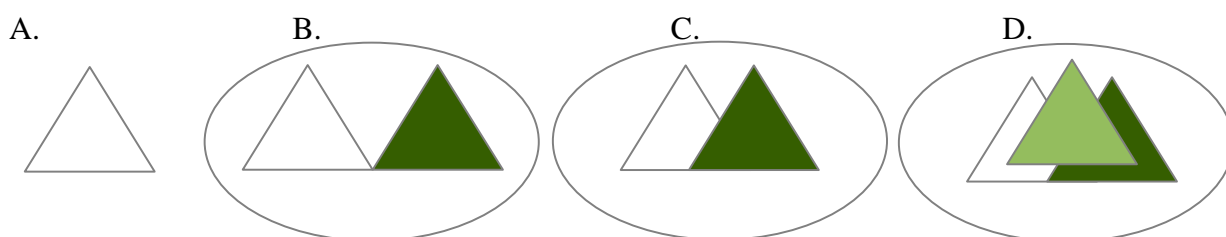
Deze twee basisbegrippen verschillen echter niet enkel met betrekking tot de eigen/niet-eigen cultuur, maar verlopen eveneens via **verschillende processen**.

Opdracht: Aan welke woorden denk je bij inculturatie en bij acculturatie? Denk hierbij aan het ontstaan van een culturele identiteit, de verdere ontwikkeling en de eventuele problemen die zich kunnen voordoen.

Inculturatie verloopt via de **socialisatieprocessen** eigen aan de cultuur zelf (zie *Gedragwetenschappen*). Naargelang de **relatie** die er bestaat tussen de **eigen en de niet-eigen cultuur**, kunnen we **verschillende processen** van **acculturatie** onderscheiden.

Opdracht: Onderstaande figuren⁴ illustreren 4 modellen ten aanzien van deze mogelijke relatie. Tracht deze in eigen woorden te bespreken. Maak hier eventueel gebruik van de bovenstaande woord-spin. (De witte driehoek staat voor de eigen cultuur, de donkere driehoek voor de niet-eigen)

4 Van Oudenhoven J-P. Immigrantenkwesities – een blik in de toekomst

Figuur A: **Monocultureel**

Er is sprake van een **eenzijdige aanpassing** aan een **homogene cultuur**. We zien hier een afgedwongen **assimilatie**.

Figuur B: **Multicultureel**

Culturen bestaan **naast elkaar**. Er is weinig sprake van **integratie**, maar veeleer van **segregatie**. De verschillende culturen worden in meerde mate als **homogeen** beschouwd.

Figuur C: **Intercultureel**

Culturen leven niet naast elkaar maar met elkaar. Er is sprake van **integratie**. Culturen worden in mindere mate echter nog steeds gezien als **homogene culturen**. De niet-eigen cultuur past zich aan aan de eigen cultuur.

Figuur D: **transcultureel**

Culturen leven in gemeenschap met elkaar. Culturen zijn **heterogeen** waardoor er er **cultuurvermenging** optreedt in plaats van loutere **integratie**

Opdracht: Lees aandachtig onderstaande artikels. Probeer vervolgens aan de hand van deze artikels volgende termen bij de juiste (bovenstaande) figuren te plaatsen:

Segregatie, assimilatie, multicultureel, heterogene cultuur, integratie, monocultureel, cultuurvermenging, intercultureel, culturen naast elkaar, eenzijdige aanpassing, homogene cultuur, transcultureel.

De leerlingen dienen hier aangespoord te worden om de eigenschappen van de verschillende figuren in eigen woorden uit te leggen. Indien er tijd voor uitgetrokken kan worden kan een korte klasdiscussie over het verschil (en wenselijke) tussen de verschillende modellen plaatsvinden. Vanuit deze klasdiscussie kan getracht worden om de leerlingen bewust te laten worden van de nuances en de complexiteit van het multi- en interculturele vraagstuk.

A rose by any other name...?

zondag 17 februari 2013 www.DeWereldMorgen.be – Mehdi Maréchal

14 februari is traditioneel een dag van liefdesverklaringen, maar de mooiste kwam dit jaar ongetwijfeld van een schepencollege aan zijn burgers: in Gent worden de termen "autochtoon" en "allochtoon" voortaan geschrapt uit de bestuursakkoorden. Mehdi Maréchal van Demos vzw legt uit waarom die schrapping zeer relevant is.

Een **progressieve** **beslissing**
Een betekenisvolle en progressieve beslissing, maar wat betekent het precies? De ongeïnformeerde reacties op menig nieuwsbericht tonen aan dat het noodzakelijk is deze beslissing beter te duiden en te kaderen.

"Wat verandert het schrappen van een woord nu in hemelsnaam aan de realiteit?" was het meest geopperde argument. Laat ons daar meteen duidelijk in zijn: niets. Net zo min als het benoemen van een probleem ook meteen een oplossing biedt. Maar in beide gevallen is het wel een belangrijke eerste stap. Wil je een maatschappelijke realiteit veranderen, probeer die dan eerst zo goed mogelijk te omschrijven. Dat de opdeling "allochtonen - autochtonen" daar niet in slaagt, is een understatement. Het stedelijke landschap is de laatste decennia zodanig veranderd en gediversifieerd dat we bezwaarlijk derde generaties mensen van Turkse origine, Roma, kinderen uit gemengde huwelijken, politieke vluchtelingen en Poolse arbeidsmigranten onder één term kunnen vatten.

Diversiteit binnen de diversiteit

Het woord heeft geen oog voor de diversiteit binnen de diversiteit en dekt al lang de lading niet meer. Zoals in menig opiniestuk reeds geopperd en zoals de Gentse schepen van sociale zaken Resul Tapmaz reeds aanhaalde, zijn er voldoende alternatieven voorhanden. Dames en heren academici en wetenschappers, u kan op beide oren slapen, keuze genoeg om uw doelgroepen te benoemen.

De betekenis van deze beslissing gaat echter dieper dan de semantische of wetenschappelijke discussie rond het schrappen van twee woorden. Het gaat over het fundamenteel herdefiniëren van ons huidig "integratiemodel". Terwijl er al lang geen Italianen meer immigreren om in onze steenkoolmijnen te gaan werken, hanteren we vaak nog steeds een integratiemodel uit die periode. Eenvoudig gesteld: "buitenlanders" moeten zich "integreren" in onze verlichte Westerse samenleving. Dat achter die "integratie" in werkelijkheid een gedwongen assimilatiepoging schuil ging is al lang geen geheim meer. Dat deze variant van "integratie" mislukt is, al evenmin. En dit is maar goed ook.

Mehmet is fan van Gantoise

Diversiteit en heterogeniteit zijn, zeker in onze grote steden eerder norm dan uitzondering geworden en de identiteit van de jongeren is dat al evenzeer. Vele jongeren herkennen zich dan ook niet meer in het traditionele integratiemodel. Hun naam is Mehmet maar ze supporteren voor de Gantoise, ze luisteren naar hip-hop én raï, eten graag tajine met frieten en gaan naar de moskee én Tomorrowland. Hun identiteit is even heteroog als de stad waarin ze wonen.

Wanneer je die mensen opsluit in een allesomvattende categorie, ontzeg je hen hun lidmaatschap van de ruimere gemeenschap waarin ze leven. "Allochtonen" bestaan slechts dankzij hun tegengestelde, "autochtonen", en dat maakt deze terminologie net zo polariserend.

(...)

Een inclusief burgerschapsmodel

Of we het nu leuk vinden of niet, interculturaliteit en diversiteit zijn in grote steden een realiteit geworden. Na 5 decennia migratie is "integratie" er in vele gevallen volledig voorbijgestreefd, zeker

wanneer we het over derde generaties hebben. Het is veel relevanter om het over ieders rechten en plichten te hebben in deze samenleving. De afspraken die maken dat we allemaal kunnen samenleven in de straten, parken, stations en pleinen die we delen. Dat we daarbij vertrekken van wat ons bindt lijkt mij alvast een meer constructieve benadering.

Een inclusief nieuw burgerschapsmodel dringt zich op in onze steden. Door het samen deelnemen aan cultuur, sport, jeugdwerking en het samen delen van fysieke ruimtes, ontstaat een groter gemeenschapsgevoel. De sociale cohesie wordt vergroot, onderlinge solidariteit neemt toe en gedeelde identiteiten krijgen vorm.

Het is vanuit de verkenning van zo'n werking en hun ervaringen met deze manier van omgaan met elkaar dat een hele reeks middenveldorganisaties in Gent bij het stadsbestuur zijn gaan aankloppen met hun vraag om de woorden, "allochtoon" en "autochtoon" te schrappen. Omdat het verwijderen van polariserende termen die het wij-zij denken stimuleren, een eerste stap is in het effenen van de weg naar dit inclusief stedelijk burgerschapsmodel.

Dat het stadsbestuur daarmee instemt, wijst op de bewuste keuze die Gent maakt voor dit progressieve nieuwe model. Een "Gentse Lente" lijkt in de maak...

Het multiculturalisme voorbij

woensdag 10 november 2010 www.Knack.be – Marc Devos

‘De poging om een multiculturele samenleving op te bouwen en naast elkaar te leven, is mislukt, volkomen mislukt.’ Aldus Angela Merkel, kanselier van Duitsland, een land met 16 miljoen immigranten, onder wie vier miljoen moslims. Ik wil het requiem voor de ‘multicul’ mee aanheffen, als we daaronder het relativisme verstaan dat een eigen identiteit ontkent, irrelevant acht, of met racisme vereenzelvigd. In de context van immigratie en diversiteit houdt dat namelijk een laissez-faire in dat alles tolereert, ook de intolerantie. Het is inderdaad naast elkaar leven, in plaats van met elkaar leven. Een praktijk van gedogen en vermijden die geen integratie maar segregatie oplevert en zelfs een vijandige tegencultuur oproept: waarom immers een land erkennen en omarmen dat zichzelf kapot relativeert?

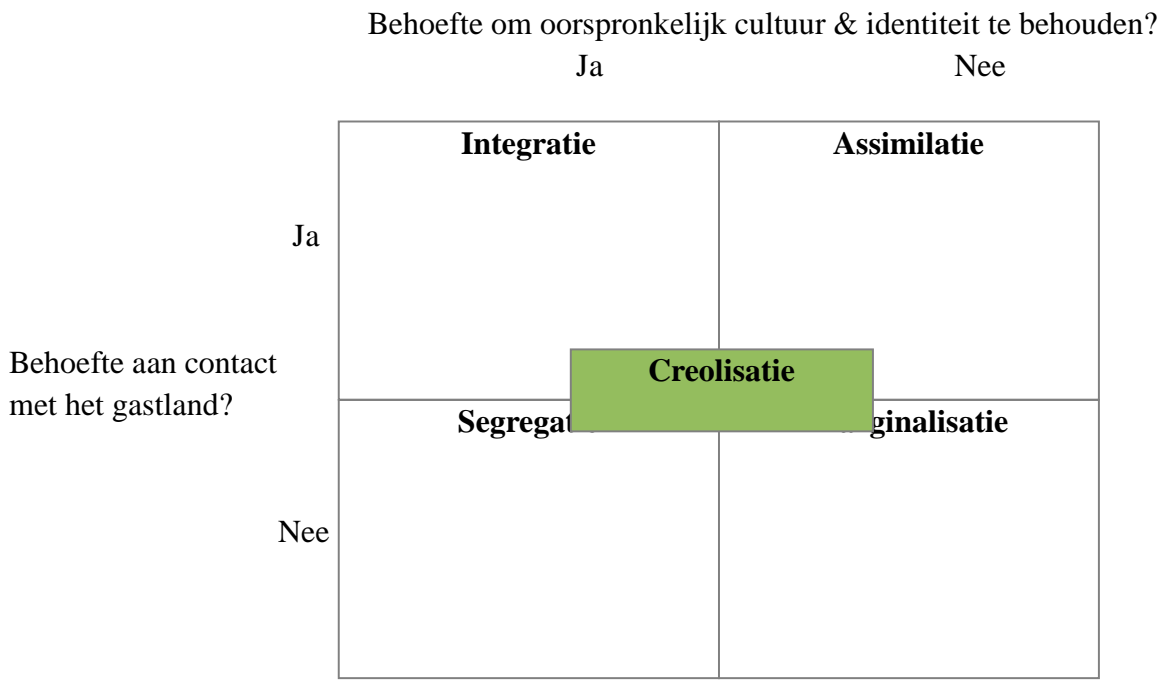
Wat moeten we doen om de erfenis van het multiculturalisme op te schonen en de broodnodige eenheid in verscheidenheid te brengen? Dat is de welhaast existentiële uitdaging voor Europa, dat de komende decennia tegelijkertijd vergrijsd en verkleurt. Ofwel maken we van de toenemende diversiteit een succesverhaal en brengt immigratie een dosis welkome dynamiek en vernieuwing. Ofwel blijven we steken in een patroon van achterstelling, isolatie en confrontatie, en zal de tikkende demografische tijdbom afgaan om onze samenleving grondig te verscheuren.

Er is geen toverformule om van immigratie een succes te maken. Zelfs in klassieke immigratielanden zoals de Verenigde Staten vergt het veel tijd en grote moeite. Europese landen hebben daarenboven de handicap dat immigratie er geen onderdeel is van de historische natievorming, maar integendeel als een bedreiging daarvan wordt gezien. Daarbovenop komen decennia van verwaarlozing en een – mede door de economische crisis – verscherpte polarisatie in de publieke opinie.

(...)

En tot slot is daar de identiteit. Dat is veel meer dan enkele lessen taal en nationale geschiedenis. Het vergt een herontdekking van de nationaliteit, die niet langer zomaar wordt toegekend maar wordt verdiend als bekroning van integratie. Het gaat om de kern van het moderne Europese burgerschap, om de identificatie van essentiële maar voorheen vooral onderhuidse fundamenteën: over rechtsstaat, religie, gemeenschap en individu. Het failliet van het multiculturalisme gebiedt ons tot introspectie en tot een ondubbelzinnig antwoord op de o zo dubbelzinnige vraag: wie zijn we?

Binnen de **relatie** tussen de **eigen** en de **niet-eigen cultuur** staat met andere woorden de **verhouding** tussen het **gastland** en de **oorspronkelijke cultuur** steeds centraal. Het zijn bijgevolg eveneens deze verhoudingen die de processen van acculturatie bepalen. Schematisch kunnen we het als volgt voorstellen⁵:

We kunnen dit model echter nog uitbreiden wanneer we ons bedenken dat cultuur zelden een **homogeen** gegeven is. In een **heterogene** cultuur zal er eerder sprake zijn van **creolisatie** waarbij er cultuurvermenging optreedt.

Opdracht: Geef in eigen woorden een definitie voor de verschillende processen van acculturatie.

- **Integratie:**

2 integrerende culturen, elk met hun identiteit, die hun eigenheid ten dele behouden, maar op bepaalde maatschappelijke gebieden samenwerken op basis van een consensus

- **Assimilatie:**

Één dominante cultuur die als norm geldt en door de andere wordt overgenomen, met cultuur- en identiteitsverlies tot gevolg.

- **Segregatie:**

2 culturen die elke vorm van integratie of assimilatie afwijzen. Gettho-vorming.

⁵ Van Oudenhoven J-P. Immigrantenkwesties – een blik in de toekomst

- **Marginalisatie:**

Vanuit het afwijzen van de 2 culturen zich onttrekken aan maatschappelijke verbondenheid.

- **Creolisatie:**

Vermenging van 2 oorspronkelijke culturen/identiteiten tot een nieuwe, met cultuurelementen van beide.

5 Media & Culturele Identiteit

Opdracht:

- Noteer je 5 favoriete **buitenlandse** tv-programma's (of die waar je het meest naar kijkt)

.....
.....
.....

- Noteer je 5 favoriete **Vlaamse** tv-programma's (of die waar je het meest naar kijkt)

.....
.....
.....

- Orden je 10 favoriete tv-programma's nu in een "Top 10", en beargumenteer je top 10.

.....
.....
.....
.....
.....

- Wat ging het vlotst, de 5 buitenlandse tv-programma's of de 5 Vlaamse tv-programma's?

We zagen reeds dat een **culturele identiteit** ons binnen een **overkoepelende narratieve structuur** plaatst, waarbij **betekenissen** gecreëerd worden door middel van **gedeelde herinneringen, mythes, en gedeelde waarden & normen**.

Aangezien zij een **krachtig middel** zijn om deze narratieve structuren **over te brengen** naar een **breed publiek**, spelen de **media** hierin uiteraard een belangrijke rol. Zij kunnen bijdragen tot het **versterken, aanvullen of zelfs evolueren** van culturele identiteiten. De media weerspiegelen, creëren & projecteren immers een beeld van de culturele werkelijkheid (=betekenisconstructie).

Dat dit beeld steeds evolueert (cultuur = dynamisch & complex) merken we aan volgende videofragmenten. Welk fragment voelt het meest "echt" aan voor jou en waarom?

1. Flikken (1999-2007)

2. Code 37 (2009-...)

Bij de leerbundel worden 2 videofragmenten bijgevoegd. Bij ontbreken van deze mogelijkheid kan altijd gebruik gemaakt worden van youtube: [Flikken seizoen 1 Partners: 00:01:50 – 00:02:45](#) en [Code 37 seizoen 2 episode 5: 00:01:00 – 00:02:20](#)

Gezien het belang van de media binnen het vormgeven van culturele identiteit wordt er binnen de openbare omroep dan ook uitdrukkelijk aandacht aan besteed.

Opdracht:

- Onderzoek welke rol culturele identiteit speelt binnen de openbare opdracht van de VRT. Je kan hierbij gebruik maken van de website van de VRT (www.vrt.be), als ook de website van de Vlaamse Overheid (www.cjism.vlaanderen.be). Let op! De VRT is de openbare omroep voor zowel radio als televisie.

“De programma's dragen bij tot de verdere ontwikkeling van de **identiteit en de diversiteit van de Vlaamse cultuur** en van een democratische en verdraagzame samenleving. De VRT draagt via de programma's bij tot een onafhankelijke, objectieve en pluralistische opinievorming in Vlaanderen. Daarom streeft hij naar een leidinggevende rol op het gebied van **informatie en cultuur.**”

“Om te garanderen dat Vlaamse en Nederlandstalige muziek voldoende aan bod komt, verbindt de VRT er zich toe dat minstens 25% van zijn muziektijd Vlaamse muziekproducties zijn en dat 15% van de muziektijd op Radio 1 en 30% van de muziektijd op Radio 2, Nederlandstalig is.”

- Zoek 5 Vlaamse tv-programma's (hoeft niet enkel van openbare omroep te zijn) die volgens jou bijdragen tot de Vlaamse culturele identiteit. Leg ook waarom.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Ten aanzien van het radio-aanbod hanteert de VRT een heel specifieke strategie. Welke kritiek wordt er hier vanuit de Vlaamse artiesten soms gegeven. Wat vind je hier zelf van?

Belgische artiesten klagen recent aan dat de quota voor Vlaamse muziek geen realistische weergave zijn. De Vlaamse muziek wordt zou vooral in de vroege en late uurtjes gedraaid worden wanneer er slechts weinig mensen naar de radio luisteren

6 Globalisering & Culturele Identiteit

De technologische en de politiek – economische ontwikkelingen van de voorbije decennia hebben ertoe bijgedragen dat onze wereld steeds “kleiner” is geworden. Hiermee wordt niet enkel de geografische afstand bedoelt, ook al is het reizen naar verschillende landen (voor een bepaald deel van de wereldbevolking althans) aanzienlijk toegankelijker en sneller geworden.

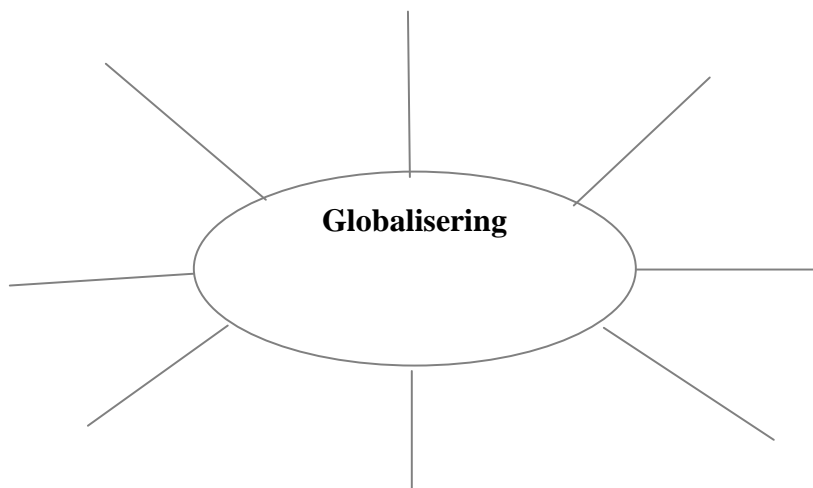
Internet, satelliet-televisie, Skype en dergelijke meer laten ons toe (of toch een bepaald deel van de wereldbevolking, alweer) om snel en praktisch overal contact te maken over heel de wereld.

Politieke en/of economische evoluties in een land kunnen tot slot een impact hebben over heel de wereld (denken we maar aan de bankencrisis).

We spreken dan ook over een **geglocaliseerde wereld** waar economische en politieke processen wereldwijd leiden tot maximale interculturele interactie en acculturatie.

Opdracht:

Probeer in eigen woorden uit te leggen wat *globalisering* voor jou betekent? Hoe passen culturele identiteiten hier in? Je kan hierbij vertrekken van een woord-spin.

Globalisering:.....
.....
.....
.....
.....
.....

Binnen deze *geglocaliseerde* wereld stellen er zich uiteraard diverse uitdagingen op politiek, sociaaleconomisch, en cultureel vlak.

We onderscheiden 4 belangrijke denkstromingen die deze uitdagingen trachten te verklaren en te beantwoorden:

- **Fukuyama – End of history**

In zijn boek *Het einde van de geschiedenis en de laatste mens* (1992) stelt Francis Fukuyama dat de wereldgeschiedenis zijn eindpunt kent in de Westerse liberale democratie. Hij argumenteert dat sinds de Franse Revolutie deze bestuursvorm zich steeds heeft bewezen als meest wenselijke bestuursvorm. Het einde van de Koude Oorlog, waarbij het (Amerikaanse) Westerse model als 'overwinnaar' overbleef sterkte hem dan ook in deze stelling. De rest van de menselijke geschiedenis is dan ook slechts een globale evolutie waarbij alle culturen uiteindelijk opgaan in één Westerse wereldcultuur, binnen een liberale democratie.

Kernwoorden:

.....

.....

.....

.....

- **Huntington – Clash of civilisations**

Samuel Huntington ziet met het einde van de Koude Oorlog een andere evolutie. Het einde van de Koude Oorlog heeft dan misschien wel het einde van de conflicten binnen de Westerse beschaving ingeluid, op wereldschaal verlopen de breuklijnen niet meer via ideologische verschillen, maar in het spanningsveld tussen het Westen en de niet-westerse beschavingen onderling, een ware *botsing der beschavingen* met andere woorden. Opgaan in een multiculturele wereldbeschaving blijft dan ook in zijn visie een onmogelijkheid.

Kernwoorden:

.....

.....

.....

.....

- **Pinxten – Interculturele visie**

De interculturele visie van Rik Pinxten zet zich eveneens af tegen het multiculturalisme. Culturen zijn immers dynamische en complexe gehelen die steeds veranderen naargelang eisen en omstandigheden van de samenlevingen. Waar multiculturalisme culturen in hun eigenheid naast elkaar laat bestaan, waardoor gemeenschapsvorming zelf belemmerd wordt, pleit Pinxten voor interculturele samenlevingen die via dialoog en samenwerking tussen verschillende gemeenschappen tot gemeenschapsvorming komen. Cultuurvermenging is niet enkel onvermijdelijk, maar ook verrijkend voor de interculturele

samenlevingen.

Kernwoorden:.....
.....
.....
.....

- **Naomie Klein, e.a. – Anders-globalistische visie**

De anders-globalistische visie verzet zich tegen de ideeën van Fukuyama en Huntington. De geglobaliseerde wereld wordt niet zozeer gekenmerkt door een evolutie naar één (Westerse) wereldbeschaving, of een strijd tussen beschavingen, maar wordt eerder gekenmerkt door een strijd tussen (economische) belangen (*Clash of interests*). Door het voor te stellen als een culturele strijd worden deze belangen echter aan het zicht onttrokken. Bovendien komt de culturele eigenheid in het gedrang vanwege politieke en economische drukkingsmiddelen. We moeten streven naar een interculturele samenwerking (vanuit een culturele eigenheid), waarbij we ons bewust zijn van de politieke en economische belangen die deze samenwerking trachten te sturen/kapen.

Kernwoorden:.....
.....
.....
.....

Opdracht:

- Tracht onder elke stroming enkele kernwoorden te formuleren die je toelaten om aan de hand van die kernwoorden in eigen bewoording een samenvatting op te stellen.
- Bespreek in groepjes van max 4 personen onderstaande illustraties en krantenkoppen. Bij welke stroming plaatsen jullie deze en waarom? Probeer bij je argumentatie gebruik te maken van de kernwoorden die je genoteerd hebt.
- Presenteer en bediscussieer jullie bespreking klassikaal.

Een mogelijkheid is om de kernwoorden eerst klassikaal te bespreken. De kernwoorden waar er een consensus over bestaat kunnen dan aan bord genoteerd worden, gegroepeerd per visie. Vervolgens kunnen we eveneens de afbeeldingen als kaartjes uitprinten waarbij de verschillende groepen de kaartjes bij de verschillende clusters van kernwoorden dienen te hangen. Geheel analoog aan de oefening dienen de leerlingen hun keuzes te argumenteren aan de hand van de kernwoorden. Andere groepen kunnen dan eventuele veranderingen aanbrengen tot er een consensus ontstaat ten aanzien van de aangebrachte ordening.

Mogelijk: Fukuyama

Mogelijk: Huntington

Hussein for his actions. We will
Mobilize to meet this threat to
 vital interests in the Persian **Gulf**
 until an **ARCO**le solution is reached.
 Our best strategy is to **BP**prepared.
 Failing that, we **ARCO** ming
 to kick your ass."

Mogelijk: Naomie Klein

31/01/2002 Belga.
Bush herhaalt waarschuwing aan 'as van het kwaad'

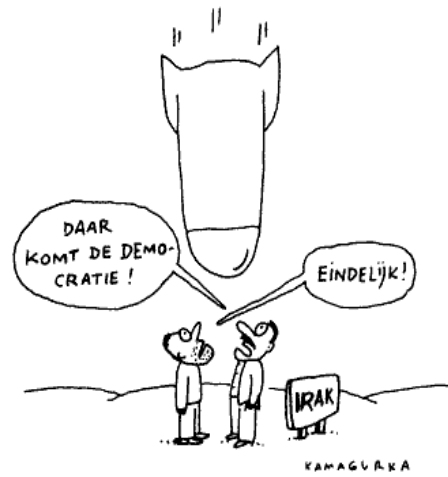
Mogelijk: Huntington

11/02/2011 www.dewereldmorgen.be
Inburgering antwoord op falen multiculturalisme

Mogelijk: Huntington/Pinxten

Mogelijk: Huntington/Naomie Klein

Mogelijk: Fukuyama

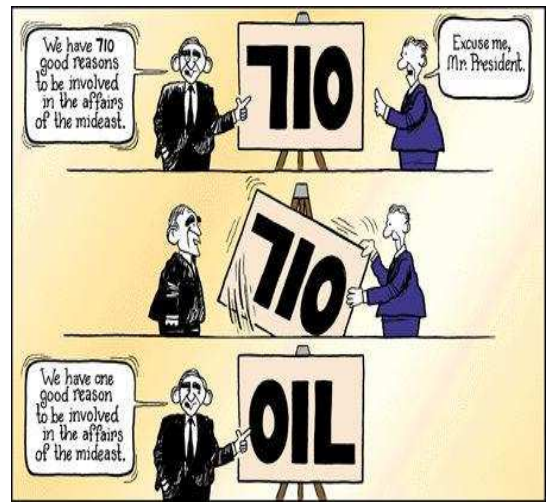

.....

.....

20/10/2011 www.demorgen.be
Occupy Wall Street, de geest van de andersglobalisten of kiem van een nieuwe beweging?

Mogelijk: Naomie Klein

.....

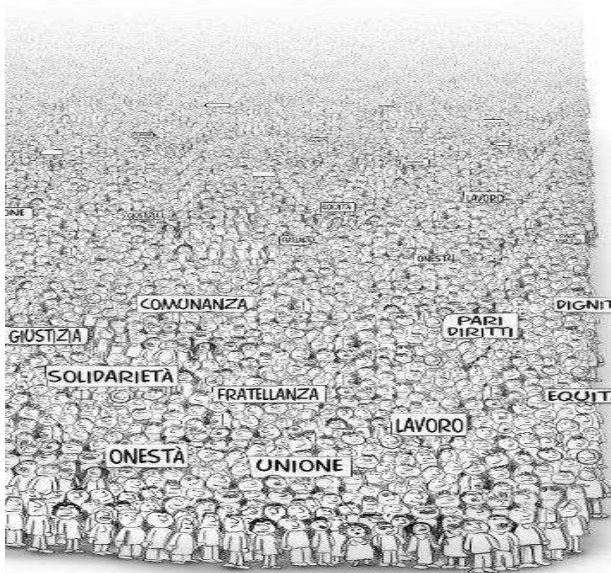
.....

.....

.....

.....

.....

© www.MARILUNGO.com

Mogelijk: Naomie Klein

1-24/063/2013 www.deredactie.be

Twaalf soldaten gedood bij etnisch geweld in Libanon

Mogelijk: Huntington

19/04/2013 www.hln.be

"Arabische lente is voorspel voor emancipatiestrijd"

Mogelijk: Fukuyama

7 Actuele Vraagstukken

Wat is “Inburgering”?

Opdracht: Klasdiscussie

- Wat is voor jou een “allochtoon”?

.....

.....

.....

- Wanneer is iemand van andere origine “goed geïntegreerd”?

.....

.....

.....

Bovenstaande vragen illustreren hoe moeilijk de concepten “allochtoon en integratie” af te bakenen zijn. Juist omwille van die moeilijkheid werd in maart 2013 het woord “allochtoon” symbolisch ten grave gedragen door de Gentse gemeenteraad. De term dekte immers niet langer de lading van een diverse multi- en interculturele samenleving⁶. Hoewel met “allochtoon” mensen van andere origine bedoeld worden, is de term eerder een containerbegrip die juist de diversiteit en de culturele eigenheid van de mensen van andere origine ontkent.

*"In Gent wonen ruim 160 nationaliteiten, die via heel verschillende migratiekanalen in de stad terechtkomen, om heel uiteenlopende redenen. De Gentenaars van andere origine zijn geen homogene groep."*⁷

Wanneer dit containerbegrip bovendien gepaard gaat met negatieve connotatie, discriminerende processen, en een rem op integratie, is de optelsom snel gemaakt.

Dit alles kadert uiteraard in het bredere integratiedebat die gevoerd wordt. Namelijk, wat betekent een goede integratie? Wat betekent het om ingeburgerd te zijn, met respect voor de eigen culturele identiteit?

Vlaams minister Geert Bourgeois, bevoegd voor onder meer Inburgering, tracht hierop een antwoord te formuleren:

“Culturele en etnische diversiteit in onze samenleving is een feit. De aanhoudende externe immigratie (federale materie) in combinatie met een groeiende groep nieuwe Vlamingen zal ervoor zorgen dat Vlaanderen verder zal verkleuren. Hier zo effectief en efficiënt mogelijk mee leren omgaan is een van onze belangrijkste uitdagingen. Er wordt gekozen om samen te leven op grond van gelijkwaardigheid, binnen een gemeenschappelijk kader van normen en waarden en met respect voor ieders eigenheid. Nieuwe Vlamingen moeten gelijke kansen krijgen, wat impliceert dat

⁶ Maréchal M. A rose by any other name. (www.dewereldmorgen.be)

⁷ Tapmaz R. Gent schrapt het woord allochtoon. (www.demorgen.be)

er een blijvende en versterkte aandacht moet zijn voor de **toegankelijkheid van reguliere voorzieningen** voor alle burgers. Anderzijds moeten deze nieuwe Vlamingen ook gestimuleerd en ondersteund worden om te participeren aan de samenleving (bijvoorbeeld Nederlands leren, maatschappelijke oriëntatie).”⁸

Opdracht:

- Welke visie omtrent culturele identiteit en acculturatieprocessen kun je hierin herkennen?

We kunnen hier het culturele integratiemodel herkennen, alsook de visie van Pinxten. Integratie is een zaak van gemeenschapscreatie waarbinnen elke cultuur zijn eigenheid mag bewaren. Het laatste deel, over de taal en maatschappelijke oriëntatie, lijkt echter op de visie van een min of meer homogene gastcultuur waaraan aangepast dient te worden. Ondanks het respect voor culturele eigenheid, lijkt het integratieproces een éénrichtingsverkeer.

Om deze visie te bewerkstelligen heeft Vlaams minister Geert Bourgeois een website ontwikkeld (www.inburgering.be) waarop een brochure te vinden is die “nieuwe Vlamingen” wegwijs moet maken in het inburgeringsproces. Deze brochure is hij tevens in het buitenland (potentiële nieuwe Vlamingen) gaan presenteren, waaronder Marokko.

Opdracht:

- Wat is volgens de brochure van Vlaams minister Geert Bourgeois nodig voor een succesvolle inburgering? Met andere woorden, wanneer ben je als mens van andere origine goed geïntegreerd? Ga je hiermee akkoord?

Taal en Vlaamse gewoontes lijken essentieel te zijn voor een geslaagd inburgeringsproces

- Gebruik makend van cursus, welke kritieken kan je formuleren op deze brochure?

Zie supra: De brochure gaat uit van een homogene gastcultuur. Integratie wordt bovendien verengd tot het aanleren van gewoontes, gebruiken en taal. Is hier dan wel sprake van integratie, of lijkt het eerder op assimilatie? Van het gemeenschapsdenken waarin beide culturen vanuit hun eigenheid in interactie treden en uitwisselen met elkaar is hierover weinig terug te vinden. Bovendien kunnen we ons de vraag stellen of hier wel een juist beeld van “Dé Vlaming” wordt geschetst. Kunnen we ons in dit beeld zelf wel herkennen? Of zijn wij zelf toe aan wat inburgering?

8 Bourgeois G, Inburgering. www.geertbourgeois.be

Het Hoofddoekendebat

Een brandend actueel thema waarbinnen culturele identiteit steevast aangehaald wordt, is het hoofddoekendebat. In verscheidene aspecten van de samenleving zien we immers dit debat opduiken:

In 2009 startte het hoofddoekendebat in het Vlaams onderwijs nadat de athenea in Antwerpen en Hoboken een verbod afkondigden. Dit verbod kwam er omdat zij merkten dat meisjes onder druk gezet werden om de hoofddoek te gaan dragen. Daar kwam bij dat de beide athenea aan het evolueren waren naar concentratiescholen, met een overwicht aan allochtone leerlingen. Mede aangespoord door het maatschappelijk debat dat ontstond, en de juridische stappen die ondernomen werden door leerlingen (en ouders) om het verbod aan te vechten, kondigde de Raad van het GO! in 2010 een algemeen verbod aan op uiterlijke religieuze tekens. Na enige verder juridisch getouwtrek werd in 2013 tot slot het algemeen verbod herbevestigd.

Dat het hoofddoekendebat niet louter en alleen een onderwijsaangelegenheid is merken we eveneens op aan de actuele discussies die er bestaan rond het al dan niet dragen van een hoofddoek in een openbare ambt (loketbediende,...).

Nog in mei 2013 in Gent werd het hoofddoekenverbod, ten gevolge van een algemene petitie ondertekend door meer dan 10.000 Gentenaren, weggestemd door de Gentse gemeenteraad.

In Antwerpen daarentegen, laait de discussie rond het verbod op uiterlijke religieuze, levensbeschouwelijke, politieke,... tekens aan de loketten weer op.

Binnen deze debatten, zowel door voor- als tegenstanders, wordt er steeds verwezen naar principes van *integratie, de multiculturele samenleving, neutraliteit & pluralisme, gelijke kansen/behandeling* en uiteraard ook *culturele identiteit*.

We hoeven maar onze blik te werpen op de vele opiniepagina's en commentaarstukken in de Vlaamse kranten om een kleine bloemlezing van de verschillende argumenten te vinden.

27/05/2013, www.gva.be – Siegfried Bracke

"Voor ons heeft elke burger recht op een neutrale dienstverlening. Het is de vrijheid van de burger om aan het loket niet geconfronteerd te worden met de overtuiging van de ambtenaar die hem bedient. Elke schijn van partijdigheid moet vermeden worden. Opzichtige uiterlijke symbolen van religieuze, levensbeschouwelijke, politieke, syndicale... aard kunnen daarom bij rechtstreeks contact met burgers niet worden gedragen. Elders kunnen afspraken gemaakt worden".

03/02/2013 www.knack.be – VOK

"Voor veel moslimmeisjes (en hun ouders) heeft dit verbod verregaande gevolgen. Er wordt een zware druk op hen gelegd om keuzes te maken tussen hun persoonlijke godsdienstbeleving, hun loyaliteit met de moslimgemeenschap en hun streven naar integratie in onze maatschappij. Bovendien stigmatiseert een hoofddoekenverbod de hele moslimgemeenschap en bevordert het het samenleven van mensen met verschillende overtuigingen niet.(...) Waar er sprake zou zijn van druk, menen wij dat er andere middelen zijn om daarmee om te gaan dan een verbod voor iedereen." Het VOK voegt nog toe dat het betreurt dat "de heisa rond de hoofddoek de reële problemen van achterstelling en achterstand in het onderwijs in de schaduw stelt".

14/02/2012 www.destandaard.be – Bart De Wever

"Al die vrijheid doet vaak vergeten dat men ook vrij is om te kiezen voor religieuze neutraliteit. Zoals alle vrijheden is de godsdienstvrijheid immers geen absoluut recht. Godsdienst blijft behoren tot de private cultuur van mensen en kan dus, zoals ieder onderdeel van onze persoonlijke cultuur, ondergeschikt worden aan regels van de publieke cultuur. Overheden, scholen en private bedrijven hebben vanzelfsprekend het recht om in een welbepaalde context regels op te leggen die de vrijheid van expressie van de seksuele, politieke, muzikale, sportieve, vestimentaire, uiterlijke, culturele of religieuze identiteit van individuen beperken"

06/09/2012 www.destandaard.be – Lander Piccart

"Minister Smet, als minister van Jeugd wilt u vast net zo graag als ik dat jongeren kansen krijgen om zich te ontwikkelen en ontplooien. Geloof in de competenties van jongeren en vertrouw erop dat de meisjes in kwestie zelf een bewuste keuze kunnen maken over het dragen van een hoofddoek. Een verbod ontnemt hen de vrijheid om, vanuit hun eigen identiteit en geloof, die keuze te maken. Actief pluralisme betekent dat die diversiteit tussen jongeren zichtbaar mag zijn, dat jongeren aangemoedigd worden om hierover met elkaar in discussie te gaan."

01/04/04 www.demens.nu – Michel Magits

"Als vrijzinnig humanisten streven we naar een pluralistische maatschappij waar mensen van diverse levensbeschouwelijke en godsdienstige opinies kunnen samenleven met respect voor de eigenheid van elkeen. We staan dan ook open voor een interlevensbeschouwelijke en culturele dialoog. Alle democratische krachten dienen de moslims te ondersteunen bij het proces van het zich losmaken van het fundamentalisme en de zeer letterlijke interpretatie van koranteksten, weg van alles wat ingaat tegen de mensenrechten en onze democratische wetten. Op dus naar een West-Europese islam die de waarden van de Verlichting erkent. Als deze islam gerealiseerd wordt zal er waarschijnlijk geen probleem zijn met een West-Europese variant van de hoofddoek. Vraag is of de geëmancipeerde moslimvrouwen zelf dan nog een hoofddoek willen dragen.

Ook dient gewerkt te worden aan de achterstelling op sociaal-maatschappelijk vlak van de migrantenpopulatie. De zorg voor kansarmoedebestrijding, een goed onderwijs voor iedereen, het bieden van kansen tot zelfontplooiing en emancipatie voor alle burgers, ongeacht hun afkomst, religie of politieke overtuiging dragen bij tot een betere samenleving waar het goed toeven is voor iedereen. Dergelijke samenleving creëert men niet door het instellen van verboden maar door het creëren van gelijke kansen voor allen"

27/05/2013 www.hln.be – Veli Yüksel

Volgens CD&V-fractie leider Veli Yüksel zijn er twee manieren om de neutraliteit in te vullen. "In de enge invulling tracht de overheid alle overtuigingen en gezindten uit haar midden te weren", aldus Yüksel. "De brede invulling is die van het zogenoemde 'actieve pluralisme'." Een ruime meerderheid van zijn partij blijkt tegen het handhaven van het verbod. "Als christendemocraten willen wij ruimte scheppen opdat elkeen zijn identiteit kan uiten, en streven naar meer begrip tussen gemeenschappen in onze stad."

Opdracht:

- Hoe past volgens jou de culturele identiteit binnen dit debat? We hebben hier immers (ten dele) te maken met een spanningsveld tussen de eigen en de niet-eigen cultuur. Tracht aan de hand van de processen van acculturatie en de visies rond globalisering & culturele identiteit argumenten voor én tegen een hoofddoekenverbod te formuleren.

VOOR:

Vanuit de kritieken op de multiculturele benadering kan de leerling aanhalen dat de hoofddoek een signaal kan zijn van falende integratie, en dat de hoofddoek de sociale isolatie en segregatie in de hand werkt. We leven dan immers niet met elkaar, maar éénieder op zijn eigen eilandje. (we kunnen hier de leerlingen bewust maken van de kritische bedenking dat het verbieden van uiterlijke religieuze tekenen ertoe bijdragen dat een deel van de culturele eigenheid juist ontkent wordt. Bovendien wordt er een situatie gecreëerd waarbij we in de publieke sfeer samenleven, maar van zodra we in de private sfeer zitten, we terugvallen op onze eigen culturele eilandjes. Multiculturalisme?)

TEGEN:

Het miskennen van de culturele eigenheid zorgt juist voor verdere segregatie (zie supra) en belemmerd een vruchtbare gemeenschapsbeleving. Binnen het interculturele en transculturele model dient er plaats gevonden te worden voor de culturele eigenheid. Een geslaagde integratie is immers meer dan het afwerpen van een hoofddoek. (zie Wanneer ben je geïntegreerd?)

- Link nu telkens één citaat aan elke argumentatie. Leg uit wat het verband is tussen het gekozen citaat, en je argumentatie.

CITAAT VOOR:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

CITAAT TEGEN:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8 Samenvattend

- **Culturele identiteit** is een identiteitsconstructie die ons **in een groter geheel** kadert. Op basis van **specifieke culturele eigenschappen** (de verschillende dragers van culturele identiteit) wordt er een **narratieve structuur** (verhalen, mythes, ...) opgebouwd die ons een **unieke culturele eigenheid** verschaft. Een culturele identiteit is echter geen statische constructie. Het is veeleer een **dynamisch & complex** gegeven die voortdurend **vorm wordt gegeven** door de mensen die deze uitdragen.
- Als verschillende **dragers van cultuur** kennen we de **historische, geografische, fysisch-morfologische, genetische en inhoudelijke** componenten.
- **Inculturatie** staat voor het verwerven van de **eigen cultuur** (volgens de cultuur-eigen processen van socialisatie). **Acculturatie** staat voor het verwerven van de **niet-eigen cultuur** (volgens de processen van acculturatie).
- De **processen van acculturatie** zijn in sterke mate **afhankelijk** van de **relatie tussen het gastland en de oorspronkelijke cultuur**. Naargelang deze relatie spreken we van **integratie, assimilatie, creolisatie, segregatie of marginalisering**.
- De **media** nemen een belangrijke positie in bij het **versterken, aanvullen of evolueren** van culturele identiteiten.
- De **geglocaliseerde wereld** wordt vormgegeven door **politieke en economische** processen die **interculturele interactie** maximaal bevorderen. Deze interactie kunnen we echter aan de hand van 4 verschillende visies analyseren: **Fukuyama – Huntington – Pinxten – Naomie Klein e.a.**
- De vele vraagstukken die culturele identiteiten met zich meebrengen blijven brandend actueel. De notie van culturele identiteiten wordt met de regelmaat van de klok gebruikt/misbruikt binnen & tussen samenlevingen voor sociale en politieke doeleinden te realiseren.

Bibliografie

Literatuur:

Bourgeois, G. (2013). Inburgering. Geraadpleegd op <<http://www.geertbourgeois.be/beleid/inburgering>>

Bracke, P., et al. (2010). Sociologie – een hedendaagse inleiding. Gent: Academia Press

De Morgen (2013). Gent schrapt het woord allochtoon. Geraadpleegd op <<http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1579169/2013/02/14/Gent-schrapt-het-woord-allochtoon.dhtml>>

De Morgen (2013). VOK: “hoofddoekenverbod GO! Hypothekeert vrije onderwijskeuze en opleidingskansen”. Geraadpleegd op <<http://www.knack.be/belga-algemeen/vok-hoofddoekenverbod-go-hypothekeert-vrije-onderwijskeuze-en-opleidingskansen/article-4000242855851.htm>>

De Standaard (2013). Vlaanderen sterk in diversiteit, Franstalig België niet. Geraadpleegd op <http://www.standaard.be/cnt/DMF20130605_00612327>

Devisch, I. (2013). Gepolariseerd België of verdeeld Vlaanderen? Geraadpleegd op <<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2013/02/01/gepolariseerd-belgie-verdeeld-vlaanderen>>

De Vos, M. (2010). Het multiculturalisme voorbij. Geraadpleegd op <<http://www.knack.be/opinie/columns/marc-de-vos/het-multiculturalisme-voorbij/opinie-1194861062808.htm>>

De Wever, B. (2012). Hoofddoek. Geraadpleegd op <<http://www.standaard.be/cnt/NH3M148L>>

Gatz, S. (2010). Waarom 'identiteit' niet het cruciale begrip mag zijn. Geraadpleegd op <<http://www.standaard.be/cnt/VE2MDO83?kanaalid=1503>>

Gazet van Antwerpen. (2013). N-VA wil nergens nog hoofddoeken achter loketten. Geraadpleegd op <<http://www.gva.be/nieuws/binnenland/aid1392974/n-va-wil-nergens-nog-hoofddoeken-bij-ambtenaren-achter-loketten.aspx>>

Gillaerts, P. (2002). Vlaamse identiteit: mythe én werkelijkheid. Leuven: Acco

Het Laatste Nieuws. (2013). Gent heft na debat van 4 uur hoofddoekenverbod op. Geraadpleegd op <<http://www.hln.be/hln/nl/957/Binnenland/article/detail/1641012/2013/05/27/Gent-heft-na-debat-van-vier-uur-hoofddoekenverbod-op.dhtml>>

Hoerée, J. (2011). AV Cultuurwetenschappen – Luik 3: identiteit, continuït en verandering: Deel 3

Klein, N. (2008). The Shock Doctrine. London: Penguin Books

Klein, N. (2011). No Logo. Rotterdam: Lemniscaat

Lleshi, B. & Van den Bossche, M. (2010) Identiteit en interculturaliteit. Identiteitsconstructie bij jongeren in Brussel. Brussel: VUB Press

Magits, M. (2004). Pro of contra de hoofddoek op school?. Geraadpleegd op
<<http://www.demens.nu/nl/OpiniesEnNieuws/opiniestukken/opinies/ProOfContraDeHoofddoekOpSchool.html>>

Maly, I. (2010). Harmonieus samenleven in ongelijkheid? Geraadpleegd op
<<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2010/10/28/harmonieus-samenleven-ongelijkheid>>

Maréchal, M. (2013). A rose by any other name...? Geraadpleegd op
<<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2013/02/17/rose-any-other-name>>

Piccart, L. (2012). Hoofddoek op school. Geraadpleegd op
<http://www.standaard.be/cnt/DMF20120905_00284749>

Pinxten, R. & Verstraete G. (red.). (1998). Cultuur en macht. Over identiteit en conflict in een multiculturele wereld. Antwerpen: Uitgeverij Houtekiet

Unesco. (2009). Wereldrapport n°2 van UNESCO. Investeren in culturele diversiteit en de interculturele dialoog. Geraadpleegd op
<<http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/dutch.pdf>>

Van Looy, L. (2004). Didactische werkvormen voor cultuurwetenschappen. Antwerpen: Uitgeverij Garant

Van Oudenhoven, J.P. (2008). Van assimilatie tot integratie. Immigrantenkwesties – een blik in de toekomst. Rijksuniversiteit Groningen.

Vanheusden, C. (2012). Een inhoudsanalytisch onderzoek naar de constructie van de Vlaamse culturele identiteit via de programmering van muziek van Vlaamse muzikanten op de openbare omroep vandaar. Geraadpleegd op
<<http://www.vlaamseregulatormedia.be/media/20351/catherine%20vanheusden%20-%20eindwerk.pdf>>

Verhaeghe, P. (2012). Identiteit. Amsterdam: De Bezige Bij

Verhaeghe, P.P. (2010). Het identiteitsdebat in Vlaanderen. Geraadpleegd op
<<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2010/03/25/het-identiteitsdebat-vlaanderen-0>>

Verkuyten, M. (1993). Etnische identiteit: theoretische en empirische benadering. Amsterdam: Het Spinhuis

Verstichele, J. (2012). Assimileren moet je leren. Beeldvorming van de culturele identiteit in Vlaamse kinderprogramma's. Een pragmatische linguïstische analyse. Geraadpleegd op
<<http://www.vlaamseregulatormedia.be/media/20266/joy%20verstichele%20-%20eindwerk.pdf>>

Vlaamse Overheid (2012). Migreren naar Vlaanderen – starterspakket voor familiemigranten. Geraadpleegd

op <http://www.migreren.inburgering.be/sites/default/files/BOEKJE%20ENG_0.pdf>

Ysebaert, T. (2011). Gemeenschapsonderwijs mag hoofddoek regelen. Geraadpleegd op <<http://www.pascalsmet.be/article/gemeenschapsonderwijs-mag-hoofddoek-regelen/>>

Afbeeldingen:

Bejaard Koppel. <<http://blog.seniorennet.be/athea/archief.php?ID=348714>>

Aziatische school. <<http://www.john-zhu.com/blog/2009/05/13/the-chinese-education-experience/>>

Fransman. <http://www.pokercity.nl/krachtvoer_zweedse_tweelingzusjes_en_franse_beloftes-025300829710035.aspx>

Backpackers. <<http://www.smh.com.au/travel/blogs/the-backpacker/the-essentials-of-being-a-backpacker-20110118-19v5x.html>>

Hiphop. <<http://www.iudk.nl/ProductieDetail.aspx?id=185>>

Amerikaanse Scouts. <http://www.standaard.be/cnt/DMF20130524_00595725>

Islamitische dames. <<http://www.anjameulenbelt.nl/weblog/2005/06/20/zwarte-tulp/>>

Nonnen. <<http://members.home.nl/frasi1/nonnevotte.htm>>

Hippies. <<http://vietnamartwork.wordpress.com/what-is-the-hippies-movement/>>

Maleisische dames. <<http://www.verspers.nl/artikel/join/1683/>>

Antwerpse Joden. <<http://hetnieuwsvanmorgen.blogspot.be/2012/10/joden-zijn-boos-op-naamgeving-gas-boete.html>>

Afrikaanse dames. <http://www.vluchtelingenwerk.be/wat_doen_we/merchtem-multicultureel.php>

Flikken. <<http://dezondag.streekkrant.be/cmp/82/1/44/-FLIKKEN--anders-bekeken---7-95-euro-article.html>>

Code 37 <<http://svendeschutter.wordpress.com/tag/code-37/>>

Fukuyama. <<http://fukuyama.stanford.edu/photos>>

Huntington. <<http://gypsyscholarship.blogspot.be/2010/06/william-pfaff-recalls-huntingtons.html>>

Pinxten. <<http://www.houtekiet.com/auteurs/p/detail/pinxten-rik>>

Naomie Klein. <<http://www.edrants.com/segundo/bss-140-naomi-klein/>>

Afrikaanse Coca-cola. <<https://wiki.geneseo.edu/display/food/The+Effects+of+Coca-Cola+in+Africa>>

Twin Towers. <<http://www.waarheid911.nl/twintowers.html>>

Bush-Cartoon <<http://stopviolence.com/9-11/arts/iraq-oil.htm>>

United Colors of Benetton. <www.unitedcolorsofbenetton.com>

Obama-Cartoon. <<http://kansan.com/author/patrick-de-oliveira/>>

Kamagurka. <<http://www.presscartoon.com/nl/cartoonists/44/cartoons/1267>>

Amerikaanse Poster. <<http://www.dailycensored.com/americas-war-on-terror-2-0/>>

Diversiteit. <<http://asalhi.wordpress.com/2011/04/20/multiculturaliteit/>>

Oorlog-Cartoon. <http://www.neerajshrivastav.com/?attachment_id=2371>

Bush-Cartoon 2. <<http://www.wetcanvas.com/forums/showthread.php?t=97450>>

Indignados. <www.marilungo.com>

Lectrr – allochtoon. <<https://www.facebook.com>>

Lectrr – hoofdoekenverbod <<https://www.facebook.com>>